

Tweespalt in Budel door bodemsanering met flinke schadevergoedingen

WEL OF geen bodemvervuiling, in het Brabantse Budel-Dorplein zijn graafmachines begonnen in de eerste saneringswijk de tuinen tot zeventig centimeter diep leeg te scheppen. Van de bewoners had het niet gehoeven. Cadmium zit er al vanaf de vorige generatie in de bodem, maar

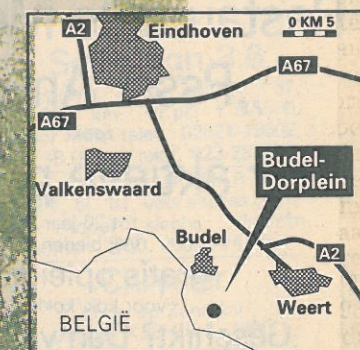
heeft nog nooit aanwijsbaar de gezondheid geschaad. Voor veel geld zijn zij gezwicht. Sedert in 1980 de eerste alarmkreet werd geslaakt over de vervuilde woonomgeving van de zinkfabriek, kwam een milieu-ambtelijke molen op gang die sindsdien volledig op hol lijkt geslagen. De bodemsanering kost in de eerste

wijk alleen al f 19 miljoen.

Als men niet tot hetzelfde inzicht komt als de bewoners dat het allemaal flauwekul is, zal de uitvoering van de omstreken bodemsanering in Budel-Dorplein 's rijks schatkist zo'n f 200 miljoen gaan kosten. Een bureaucratisch milieuschandaal.

■ Ir. J. Kooyman en echtgenote houden hun tuin groen terwijl rondom de geldverslindende afgraving van siertuinen plaats vindt.

■ Budel-Dorplein wordt overhoop gehaald, want bureaucratische macht en politiek prestige hebben voorlopig gewonnen.

FOTO'S:
THEO
TERWIEL

door
KAREL PASSIER

BUDEL-DORPLEIN,
zaterdag

Eind vorige eeuw vestigde zich in het Brabantse Budel aan de grens met België de zinkfabriek. Tot 1973 werd het zink-erts verhit en walmden uit de fabrieksschoorstenen over het omland cadmium en andere gifstoffen waarvan men thans huivert. Met het restprodukt de sintels — waarin eveneens veel schadelijke gifstoffen als cadmium, lood en zink — zijn in Brabant honderden kilometers landweggetjes ver-

hard. Die worden nu ambtelijk aangeduid als assenwegen. Sinds 1973 wordt de lucht in en om Budel-Dorplein niet meer bevuild omdat elektrolyse het nieuwe produktieproces is geworden.

Op de eerste milieugolven die eind jaren zeventig over

Nederland spoelden, bevond zich als donderkop 'Cadmiumvergiftiging in de Kempen'. De Stichting Natuur en Milieu bracht er rapport over uit met toentertijd de conclusie: de grootste gifbelt van het land. Het verhaal kwam terecht in de politiek. De inwoners van het 400 gezinnen tellende Budel-Dorplein keken elkaar dieper in de ogen om te zien of ze een verschrikkelijke ziekte onder de leden hadden.

„Het was een beetje hysterie, maar de zaak leek er ook ernstig genoeg voor,” herinnert ir. J. Kooijman zich. Hij werkte vanaf 1951 op de betrokken fabriek, was hoofd van de afdeling 'Zink', en deed tot aan zijn pensioen van vijf jaar geleden milieuzaken. Dat moet even gezegd worden, want ir. Kooijman is thans nog een van de weinigen die zich verzetten tegen de bodemsanering. Tevens een van de vier overgebleven

leden van de Stichting tot Behoud van Tuinen, waarvan aanvankelijk de meeste bewoners lid waren. Ze zijn gezwicht voor een riante schadevergoeding. Het huis van Kooijman ligt nu in een groene oase tussen de afgegraven percelen van de wijk. „Geld en macht en prestige hebben hier gewonnen en niet het gezonde verstand,” zegt hij verbitterd. Zijn vrouw spreekt van 'natuurmoord' in plaats van sanering.

zijn in maanpakken begonnen en doen het werk nu in overall met blote handen,” zegt zij laatdunkend.

„Er is intussen ook veel gebeurd,” zegt ir. E.F. Hoyer, voorzitter van de zielogende stichting. Zijn tuin zal ook groen blijven want hij tekent niet voor bodemsanering en zwicht niet voor f 30.000 die men wil bijgeven. „Wat allemaal is gebeurd kunt u lezen uit deze stapel rapporten en brieven. U kunt zelf constateren wie

tjes. „Elke siertuin is een potentiële moestuin,” zei de Brabantse milieu-gedeputeerde dr. R. Welschen op een hoorzitting. „Omdat cadmium ook in bladgroen zit, acht de provinciale Inspectie Volksgezondheid het beter dat we uitgaan van maximaal 2,5 milligram toelaatbaar cadmium per kilo aarde in plaats van de 20 milligram die de wet toestaat. We gaan opnieuw grondmonsters nemen, tevens voor onderzoek naar lood en zink.”

ken. Zij bederven immers de feeststemming en beschamen met hun groene siertuin de anderen. Zo er al sprake is van bodemvervuiling, dan is deze geestelijke vervuiling veel erger. Het sociale leven in het dorp is nu ernstig ontwricht. Ook dat heb ik de commissaris van de Koningin al twee keer geschreven, maar daar evenmin antwoord op gekregen. Hier worden miljoenen over de balk gesmeten. Men heeft er niet om gevraagd maar krijgt het op-

f 30.000 VOOR UW GIFTUINTJE

er gelijk heeft. Het Rijk ver-
vintiaal bestuur van Noord-
Brabant dat de sanering moet
uitvoeren. Maar de provincie
legt brieven en rapporten
voor kennisgeving terzijde.
In deze vicieuze cirkel wordt
de sanering ondanks alles
toch uitgevoerd."

Bodemonderzoek

Uit de rapporten lezen we
aanvankelijk dat cadmium in
de bodem een ernstig gevaar
betekent voor de volksge-
zondheid. Hoewel onder de
rook van de fabriek een twee-
de opvolgende generatie al
kinderen heeft, is uit niets
gebleken dat de bevolking
door ziekten en kwalen een
afwijkend beeld toont. Een
Europees onderzoek 'Lood en
cadmium in bloed' onder vijf-
tig vier- tot zesjarige kinderen
op de plaatselijke school gaf
evenmin reden tot zorgen
over hun gezondheid. En dan
nog het bodemonderzoek, dat
eerst getoetst werd aan de
twintig milligram cadmium
per kilo aarde die zijn toege-
staan ingevolge de Interim-
wet Bodemsanering. De tui-
nen werden bemonsterd en de
mensen konden opgelucht
adem halen. Slechts drie per-
celen zaten iets boven deze
norm. Andere deskundigen
gaven het zwart op wit: als
men geen groenten uit eigen
moestuin zou eten, was er
geen enkel gevaar. Maar
moestuinen heeft men nau-
welijks in het welvarende
Dorplein. Iedereen heeft een
grote siertuin aangelegd.

„Een paar jaar geleden had
de hele sanering dus al afge-
blazen kunnen worden," ver-
klaren de voorzitter en de
technisch adviseur van de
stichting. „Uit intussen be-
kend geworden cijfers bleek
dat in de Kempen minder
cadmium in de bodem zit dan
de 5 mg die jaarlijks bijvoor-
beeld in zuiveringszand op
bouw- en grasland mag wor-
den opgebracht. Minder ook
dan in de Nederlandse uiter-
waarden met grazende
koeien. Maar toen kwamen
de verrassingen. De 'giftigste
lokatie' van Nederland moest
en zou afgegraven en gezuiv-
erd worden, ook al kost dat
f 360.000 per perceel."

Omdat toenmalig minister
Nijpels meteen al f 60 mil-
joen had uitgetrokken voor
de aanpak van dit 'grootscha-
lige saneringsgebied' bleef de
ambtelijke molen draaien. In
de bureaucratie ontstond die
theorie van de groentetuin-

Van de 53 tuinen in de
meest belaste wijk bleken er
18 volgens deze nieuwe norm
te moeten worden gezuiverd.
Voor de 35 overgebleven per-
celen gold voor de veiligheid
dat de bewoners toch maar
een overeenkomst moesten
tekenen dat zij geen moestuin
zouden aanleggen. Op straffe
van f 10.000 boete. Dat werd
de mensen toch te bar. In
september van het vorig jaar
vertrok vanuit Budel-Dor-
plein een autobus naar het
provinciehuis in Den Bosch.
De mensen ontrolden daar

Volksgezondheid verlaagde toelaatbare cadmium-norm om afgravingen door te zetten

hun spandoeken: 'Blijf van
onze tuinen af', en 'Pak eerst
de gemeentegrond aan'. Nog
nooit wellicht heeft een de-
monstratie de deelnemers zo-
veel geld opgebracht. De pro-
vincie beloofde taxateurs te
sturen voor een vergoedings-
regeling.

Feeststemming

„Toen de taxateurs kwa-
men en vergoedingen boden
van f 20.000 tot f 30.000 gul-
den aan mensen als ze hun
tuin lieten afgraven, hield
onze Stichting tot Behoud
van Tuinen maar enkele le-
den over," zegt de voorzitter.
„Wat zou u doen? Schone
grond en bovendien f 15.000
als een boom omgezaagd mag
worden. Vergoeding voor de
nieuwbouw van een schuur-
tje en nieuwe tuintegels, ter-
wijl u het oude schuurtje mag
herbouwen en uw tegels weer
leggen. De mensen spraken
erover met elkaar, en zo is er
ook nog tweespalt gekomen.
Wie de grootste mond had,
kreeg het meest. De laatste
principiële weigeraars wor-
den nu met de nek aangeke-

gedrongen. Elke belastingbe-
taler zal spreken van een grof
schandaal. Is dit behoorlijk
bestuur? Is dit een eerlijke en
rechtvaardige behandeling
van burgers?"

Hoe denkt burgemeester
drs. Th. Wijte van Budel
daarover? Zijn gemeente
moet 10 procent aandeel ne-
men in de saneringskosten.
Kan de gemeente dat bekosti-
gen? Bijna f 2 miljoen alleen
al voor de saneringswijk die
nu onderhanden wordt geno-
men? De burgemeester blijkt
een formeel man die behoed-
zaam formuleert: „Wij dis-
cussieren niet meer. Dat is
een onmogelijkheid geble-
ken. Er had veel eerder stel-
ling moeten worden geno-
men, voordat de sanering of-
ficieel als 'grootschalig pro-
ject' werd aangewezen. Toen
ik hier drie jaar geleden
kwam, was alles al in kannen
en kruiken. Men heeft mij
voorgesteld om dwars te gaan
liggen, maar dan frustreren
wij de zaak nog meer. De
gemeenteraad heeft in 1987
wel de uitspraak gedaan dat
onze prioriteit bij de sanering
van de assenwegen en open-
bare grond ligt. Dat heeft in
elk geval meer maatschappe-
lijk nut dan de particuliere
tuinen. Maar ook dát heeft
niet geholpen."

Overtuiging

Wil de burgemeester dan
niet verklaren dat het pure
onzin is wat thans in zijn
gemeente gebeurt? Nee, dat
wil de burgemeester althans
niet in het openbaar verklar-
en. „Wel wil ik zeggen dat
wij vragen of men de vervolg-
sanering opnieuw wil bezien
en laat meewegen bij ernstiger
bodemvervuilingen die in
de provincie sindsdien aan
het licht zijn gekomen. Ik wil
discussie daarover, in de over-
tuiging dat er andere priori-
teiten zijn. En als men dan
toch niet anders wil, dan
staan wij erop dat eerst onze
openbare assenwegen aan de
orde komen."

„De f 2 miljoen gemeente-
lijk aandeel die deze eerste
saneringsfase kost, zijn nog
wel op te brengen," zegt de
burgemeester. „Maar als we
voor de tweede en derde fase
telkens nog eens f 2 miljoen
moeten bijdragen, worden
we armlastig. Dat willen we
niet. Maar er zijn wellicht
nog andere wegen dan een
krant om dat te voorkomen,"
glimlacht drs. Wijte beleefd.